

Александар Б. Лаковић

ДА ЛИ ЈЕ РЕЧ МОЋНА ДА НАСЛИКА ТУГУ РАЗАПЕТУ НА ОБЕ СТРАНЕ ВРЕМЕНА

Зоран Пешић Сигма, *Воз за једног пушника*,
Матична библиотека „Светозар Марковић”, Едиција *Исток – Запад*,
Зајечар, 2008

Књигом стихова *Воз за једног пушника* песник Зоран Пешић Сигма сведочи колико организација књиге утиче да стихови, већ читани у књижевној периодици, при новом читању, у другом руху и узајамном контексту, завреде и нове семантичке конотације, јер циклуси не само да постижу насушну драматургију књижевне целине, већ и чине својеврстан набој и интеракцију унутар њих. Наиме, поред пролошке насловне песме „Воз за једног путника”, песник Пешић је, врло симболично, своје тридесет и три песме поделио у три циклуса (*Паковање кофера; Немогуће пушњем; Станица вечности*), и то на равне части – по једанаест песама. На тај начин песник и отвара питање о каквом је путовању реч. Да ли је то последње путовање које нас све очекује (земаљско – број 33 иде у прилог таквој помисли) или је то путовање усамљеног појединца или је то песничка имагинација или је то формула како да се непатетично исприча данашња заједничка прича или је пак, песникова жеља да себе изгубљеног, неснађеног и изглобљеног, потражи и види из друге пројекције и са других координата, као што то чини у песми „Тежина чистог ваздуха”:

ако сам овде колико ми времена треба
да од тамо видим како нисам овде
како је овде све брљаво и затегнуто као врежа
локвања и како је овде ниско и примитивно

овде су жабе цареви музике
а кликтај орла научна фантастика

Дакле, овако распоређене и неочекивано уобличене песме, у дијалогу са стиховима из других циклуса, као да су на једном те истом задатку и у функцији читаве књиге. На тај начин успевају да се издвоје оне кључне и доминантне речи – стожери, које су и разлог настанка, можемо слободно рећи, и ове књиге, јер већ наслови досадашњих Пешћевићевих песничких књига (*Орђијање иразнином; Кактусова сенка – еј о стрази; Удобности бесмисла*) илуструју извесну доследност и нужан и близак садржајни отклон. Заправо, реч је, пре свега, о савременим друштвеним болестима, као што су бесмисао, безнада, отуђеност, бојазан, изглобљеност, поремећен систем вредности, тескоба, анксиозност и растућа угроженост.

Зато не чуди што реч која се најчешће користи јесте реч празнина. Она је психодоминантна и карактеристика додељеног нам простора и времена. Његова права парадигма. Наиме, празнина се приказује као смисао, иако је бесмисао. Она влада свиме, попут космичких црних рупа. У стању је да осујети сваки напор који би такву ситуираност могао нарушити. Њену димензионираност, без хиперболисања, песник веродостојно илуструје, и то игром речима, коју понавља и незнатно мења („празнина је дубља од несреће / тишина је несрећнија од вечности... туга је празнија од вечности”). Празнина је загосподарила и светом узвишених појмова и симбола („У речима нагутах се празнине”), јер је све постављено наопако, па је нормално ненормално, вредно безвредно, корисно непотребно, сувишно насушно, логично нелогично, вечно пролазно („Изањала је реч вечност / бљутава је реч бескрај / као мрачна бесконачност”), и обратно. У том и таквом духу песниковог поимања окружења, ни Сунце, као симбол живота и вечне ватре, не оличава трајност и не може празнини одолети („прах ће и сунце бити / и ветар ће га у лице празнине / однети”). Празнина је дакле, симбол и еквивалент смрти, краја пута, тихог и сигурног нестајања („смрт нас заустави у једној слици / која лагано ротира у празнини / и сви анђели не знају шта са празним рамовима / у пустоши”). Иако празнина и смрт данас могу представљати чвориште новог поретка и митологије:

обичне речи оставићемо за касније
сада нам је све познато

сад туга гле сам у празном
смрт је овде изостављена као
реч која све објашњава

Песник је неочекивано и зачудно, у песми „Документ 2”, повезује и пореди са компјутерском „корпом за ђубре”:

с времена на време
мора да се празни
некадашња гладна смрт
сад је туристичка атракција

Пошто је песникова апорија неспорна, јер ни „историја нас не учи”, шта преостаје „голим брзо превареним / напуштеним од смисла”, него последично осећање опште скепсе и неверице, од којих се песник не успева одбрани ни иронијом, јер и „острво раја лебди у највећој празнини”.

Песник Зоран Пешић Сигма током читавог путовања користи необичан поступак у градњи песме. Наиме, он умрежава два или више токова које у даљем току песме успева да асоцијативно-надреално повеже, иако на први поглед нису у сагласју. Повремено песник у једном току, ненаданом инверзијом речи, по принципу генитивних (не само именичних) метафора и/или асоцијација, преосмишљава и доосмишљава започету песму, што заслужује посебно акцентовање, јер за такав поступак мора поседовати извесну меру и осећај, уз стрпљење и умеће. Примера неколико токова узглобљених у један ток је заиста безброј у Пешићевим стиховима, али је најразигранији пример у песми „Докле ћеш да чекаш”:

Докле ћеш да чекаш
била је љубав
судија је лупио чекићем
све се скупило у тренутак нестрпљења
и музику која још увек покрива лажи

И у „Снажној песми о праштању” у којој строфе започињу рефреном – „нека ти буде / по твоме”, издвајамо једну Пешићеву слику са уметањем слике из другог контекста и времена: „нека ти други баци коцкице јамба / у поретку без нежности без / обичног изненађења”. Неретко, неочекиване асоцијације и метафоре заслуже и квалификатив зачудних и парадоксалних метафоричности и асоцијативности, на пример у песми „Простирем веш”, попут оних позитивно оцењиваних код песника Душка Новаковића.

Неправедно би било не дозволити самом песнику да појасни и дефинише своју заточеност у времену и простору, али и свој необичан и надреалан песнички поступак:

са ивице хаоса пецам
стреле непредвидљивости

који се може доживети и као манифест Пешићевог песништва,
па и мото ове књиге.

И на крају да покушам да одговорим на почетно (у наслову из-
двојено) питање о суштини овог путовања на које нас песник Зоран
Пешић Сигма успешно води. Можда је песма-алузија „Локомотива”
слика Пешићевог (и нашег) путовања у *Возу за једног џуџињика*:

детињство је локомотива која нас вуче
напред кроз време
кад остаримо стару парњачу
скретнице враћају назад
што смо старији то нас дубље враћа
ка станици свеопштег почетка

Мада при крају књиге-путовања песник Пешић саопштава да „сва
је вода узела облик путовања / које никад не стиже на одредиште”, а на-
кон тога у песми „Кочница” наглашава потребу за опирањем предлажу-
ћи бунт и отпор према стварности (читај – кавезу) у којој обитавамо:

... повуци кочницу
заустави воз бар једном у животу
пре него те избаце
на прву станицу самилости

Још једном, доводећи своје стихове у нашу заједничку стварност,
што песник Зоран Пешић Сигма и чини све време, не дајући нам за
право да игноришемо реалност или пак да видимо оно чега нема. На-
име, песник претаче свој очај у суморну, али оправдану сумарност чо-
вековог живота без садржаја и без трага и „без наде”:

сведи све тачке у једну и оно што остане не зове се по нама
оно проклето празно
празно тела празно духа празно музике

Горко, али истинито. И о „проклето празном”, око нас и у нама.